

EVROPSKÝ PARLAMENT

2009 - 2014

Výbor pro zahraniční věci

2011/2081(INI)

8. 3. 2013

NÁVRH ZPRÁVY

o svobodě tisku a sdělovacích prostředků ve světě
(2011/2081(INI))

Výbor pro zahraniční věci

Zpravodajka: Marietje Schaake

PR_INI

OBSAH

	Strana
NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU	3

NÁVRH USNESENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU

o svobodě tisku a sdělovacích prostředků ve světě

(2011/2081(INI))

Evropský parlament,

- s ohledem na článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv, článek 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a úmluvu UNESCO o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů,
- s ohledem na článek 13 Úmluvy OSN o právech dítěte, který přiznává dětem právo na svobodu projevu,
- s ohledem na rezoluci Rady OSN pro lidská práva ze dne 28. března 2008 (7/36), která definuje mandát zvláštního zpravodaje pro podporu a ochranu práva na svobodu názoru a projevu¹,
- s ohledem na zprávy zvláštního zpravodaje OSN Franka La Rue o podpoře a ochraně svobody názoru a projevu ze dne 16. května 2011 (A/HRC/17/27)², které zdůrazňují použitelnost mezinárodních norem upravujících lidská práva a standardů týkajících se práva na svobodu názoru a projevu na internetu jakožto komunikačního prostředku,
- s ohledem na rezoluci Rady OSN pro lidská práva ze dne 5. července 2012 nazvanou „Ochrana, podpora a uplatňování lidských práv na internetu“³, která uznává význam ochrany lidských práv a volného toku informací na internetu,
- s ohledem na zprávu zvláštního zmocněnce OSN Johna Ruggieho ze dne 21. března 2011 o otázce lidských práv a nadnárodních společností a jiných podniků nazvanou „Obecné zásady pro podniky a lidská práva: provádění rámcového programu OSN „chránit, respektovat, napravovat““⁴,
- s ohledem na rezoluci Rady bezpečnosti OSN S/RES/1738 ze dne 23. prosince 2006 o útocích na novináře, pracovníky médií a pomocný personál při ozbrojených konfliktech⁵,
- s ohledem na Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949⁶, a zejména na článek 79

¹ http://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_7_36.pdf

² Zejména pak zprávy ze dne 16. května 2011 (A/HRC/17/27), 10. srpna 2011 (A/66/290), 4. června 2012 (A/HRC/20/17) a 7. září 2012 (A/67/357), které jsou v anglickém znění k dispozici na internetové adrese: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/FreedomOpinion/Pages/Annual.aspx>

³ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G12/147/10/PDF/G1214710.pdf?OpenElement>

⁴ A/HRC/17/31, dostupná v anglickém znění na internetové adrese:

http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A-HRC-17-31_AEV.pdf

⁵ <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/681/60/PDF/N0668160.pdf?OpenElement>

⁶ <http://www.un-documents.net/gc-p1.htm>

Dodatkového protokolu I týkající se opatření na ochranu novinářů, kteří plní nebezpečné úkoly vyplývající z jejich povolání v oblastech, kde probíhá ozbrojený konflikt,

- s ohledem na akční plán OSN týkající se bezpečnosti novinářů a o problému beztrestnosti, jež přijal Výbor vedoucích sekretariátů OSN dne 12. dubna 2012¹,
- s ohledem na deklaraci Rady Evropy z Reykjavíku ze dne 29. května 2009 týkající se dopadu protiteroristických opatření na svobodu projevu²,
- s ohledem na práci, již odvedla Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) v oblasti svobody sdělovacích prostředků, a zejména na zprávy zástupců OBSE o svobodě sdělovacích prostředků,
- s ohledem na zprávy nevládních organizací o sdělovacích prostředcích, které uveřejnily např. organizace Reportéři bez hranic (žebříček zemí, pokud jde o svobodu tisku) a Freedom House (zprávy o svobodě tisku),
- s ohledem na své usnesení ze dne 6. února 2013 o sociální odpovědnosti podniků: podpora zájmů společnosti a cesta k udržitelné obnově podporující začlenění³,
- s ohledem na své usnesení ze dne 6. února 2013 o sociální odpovědnosti podniků: řádné, transparentní a odpovědné obchodní chování a udržitelný růst⁴,
- s ohledem na své usnesení ze dne 13. prosince 2012 o výroční zprávě o stavu lidských práv ve světě v roce 2011 a politice Evropské unie v této oblasti⁵,
- s ohledem na své usnesení ze dne 22. listopadu 2012 o nadcházející Světové konferenci o mezinárodních telekomunikacích (WCIT–2012) v rámci Mezinárodní telekomunikační unie a o případném rozšíření oblasti působnosti mezinárodních telekomunikačních předpisů⁶,
- s ohledem na své usnesení ze dne 15. listopadu 2012 o strategii digitální svobody v zahraniční politice EU⁷,
- s ohledem na strategický rámec a akční plán pro lidská práva a demokracii (11855/2012), které přijala Rada dne 25. června 2012,

1

http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/official_documents/un_plan_action_safety_en.pdf

² (MCM(2009)011), v anglickém znění dostupné na internetové adrese

[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/MCM\(2009\)011_en_final_web.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/MCM(2009)011_en_final_web.pdf)

³ Přijaté texty, P7_TA(2013)0050.

⁴ Přijaté texty, P7_TA(2013)0049.

⁵ Přijaté texty, P7_TA(2012)0503.

⁶ Přijaté texty, P7_TA(2012)0451.

⁷ Přijaté texty, P7_TA(2012)0470.

- s ohledem na doporučení Evropského parlamentu Radě ze dne 13. června 2012 týkající se zvláštního představitele EU pro lidská práva¹,
- s ohledem na společné sdělení vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Evropské komise, které dne 12. prosince 2011 adresovaly Evropskému parlamentu a Radě, pod názvem „Lidská práva a demokracie jako priority vnější činnosti EU – na cestě k efektivnějšímu přístupu“ (COM(2011)0886),
- s ohledem na sdělení komisaře pro digitální agendu ze dne 12. prosince 2011 o „strategii neodpojování“,
- s ohledem na sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 25. října 2011 s názvem „Obnovená strategie EU pro sociální odpovědnost podniků na období 2011–2014“ (COM(2011)0681),
- s ohledem na své usnesení ze dne 7. července 2011 o vnější politice EU na podporu demokracie²,
- s ohledem na společné sdělení vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Komise ze dne 25. května 2011 nazvané „Nový přístup k sousedství, jež prochází změnami“ (COM(2011)0303),
- s ohledem na své usnesení ze dne 16. prosince 2008 o mediální gramotnosti v digitálním prostředí³,
- s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1889/2006 ze dne 20. prosince 2006 o zřízení nástroje pro financování podpory demokracie a lidských práv ve světě (Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva)⁴ a na veškeré ostatní nástroje financování za hranicemi EU,
- s ohledem na své usnesení ze dne 14. února 2006 o doložce o lidských právech a demokracii v dohodách Evropské unie⁵,
- s ohledem na svá usnesení týkající se naléhavých případů porušování lidských práv, zásad demokracie a právního státu, v nichž vyjádřil znepokojení ohledně svobody tisku a sdělovacích prostředků, a zejména věznění novinářů a bloggerů,
- s ohledem na článek 11 Listiny základních práv Evropské unie, a zejména na ustanovení, že „svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována“,
- s ohledem na články 3 a 21 Smlouvy o Evropské unii a na článek 207 Smlouvy o fungování Evropské unie,

¹ Přijaté texty, P7_TA(2012)0250.

² Přijaté texty, P7_TA(2011)0334.

³ Úř. věst. C 45 E, 23.2.2010, s. 9.

⁴ Úř. věst. L 386, 29.12.2006, s. 1.

⁵ Úř. věst. C 290 E, 29.11.2006, s. 107.

- s ohledem na obecné zásady EU v oblasti lidských práv,
- s ohledem na Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, již přijala Rada Evropy, a na probíhající jednání o přistoupení EU k této úmluvě,
- s ohledem na článek 48 jednacího řádu,
- s ohledem na zprávu Výboru pro zahraniční věci (A7-0000/2013),

Zásady a úloha tisku a sdělovacích prostředků

- A. vzhledem k tomu, že právo na svobodu projevu se řadí mezi všeobecná lidská práva a je nezbytným předpokladem pro vykonávání všech ostatních práv, jako jsou důstojnost, rozvoj osobnosti a naplnění potenciálu každé lidské bytosti;
- B. vzhledem k tomu, že omezení svobody projevu má dalekosáhlé důsledky a lze je omluvit, pouze pokud podléhá přísným a jasně vymezeným podmínkám stanoveným v zákoně, který je sám také považován s ohledem na mezinárodní právo za legitimní;
- C. vzhledem k tomu, že platformy sdělovacích prostředků jsou pro vykonávání práva na svobodu projevu nezbytné; vzhledem k tomu, že tisk je jedním z klíčových představitelů sdělovacích prostředků a je kolektivním projevem svobodného vyjadřování názorů;
- D. vzhledem k tomu, že tisk, sdělovací prostředky, digitální odvětví a novinářská práce se považují za veřejný statek;
- E. vzhledem k tomu, že platformy (digitálních) sdělovacích prostředků získávají stále více celosvětový charakter;
- F. vzhledem k tomu, že neutralita sítí je jednou ze základních zásad otevřeného internetu, která zajišťuje hospodářskou soutěž a transparentnost; vzhledem k tomu, že volný tok informací má příznivý vliv i na obchodní příležitosti;
- G. vzhledem k tomu, že novináři, sdělovací prostředky a svoboda slova jsou po celém světě vystaveni hrozbám, a vzhledem k tomu, že novináři jsou často také obránci lidských práv;
- H. vzhledem k tomu, že nové digitální a internetové platformy sdělovacích prostředků přispívají ke zvýšení rozmanitosti a pluralismu, ale také k pokusům o jejich omezení;
- I. vzhledem k tomu, že je potřeba optimalizovat úsilí a programy EU, které se týkají podpory a ochrany svobody tisku a sdělovacích prostředků po celém světě, a vycházet přitom z hodnotné práce občanské společnosti a novinářských organizací;
- J. vzhledem k tomu, že úsilí EU bude v celosvětovém měřítku vnímáno jako věrohodné pouze tehdy, pokud svoboda tisku a sdělovacích prostředků bude zaručena a dodržována i v Unii samotné;

Nedávné události

1. uznává, že největší díl zodpovědnosti za omezování svobody tisku a sdělovacích prostředků nesou vlády a že se stále častěji uchylují k právnímu nátlaku, např. v podobě zneužívání právních předpisů o boji s terorismem a zákonů týkajících se ochrany bezpečnosti státu, vlastizrady a rozvracení státu, aby těmito prostředky omezily svobodu tisku a sdělovacích prostředků;
2. je hluboce znepokojen skutečností, že po celém světě často dochází k vraždám novinářů a vrahové nejsou potrestáni;
3. zdůrazňuje, že právo získávat informace a mít k nim přístup mohou omezit zákony a jiné formy regulace, zastrasování, sankcionování a vysoká koncentrace vlastnických podílů sdělovacích prostředků v rukou politiků nebo jiné případy střetů zájmů, což může vést až k ohrožení svobody projevu;
4. je silně znepokojen skutečností, že stále častěji dochází k trestněprávním postihům svobodného projevu názoru, připomíná, že novináři jsou na celém světě kvůli své práci často vězněni; je si vědom, že k věznění či cenzuře novinářů a zabránění svobodnému projevu se využívá zákonů proti pomluvě, rouhačství a křivému obvinění; s politování bere na vědomí, že cenzura vede k autocenzuře;
5. odsuzuje, že mnoho novinářů nemá přístup k právní pomoci, ačkoliv výkon jejich povolání, ať již působí na internetu, nebo mimo něj, často představuje nejexponovanější podobu úsilí o dodržování lidských práv;
6. za hrozbu pro svobodu sdělovacích prostředků a pluralismus názorů považuje tendenci koncentrovat vlastnictví sdělovacích prostředků ve velkých konsorciích, zejména pokud souběžně s tím probíhá digitalizace; zdůrazňuje význam otevřené a vstřícné základní infrastruktury pro sdělovací prostředky a také existence nezávislých regulačních orgánů;
7. podtrhuje, že i když podniky v globálně a digitálně propojeném světě převzaly nové formy odpovědnosti, čelí výzvám v oblastech, které byly až dosud tradiční doménou veřejné správy; je si vědom toho, že znemožnění přístupu k internetovému obsahu a službám, ke kterému přikročily vlády, vyvíjí tlak na nezávislost redaktorů a zachování nepřetržitého poskytování služeb;
8. odsuzuje tlak na to, aby byly služby dohledu a vymáhání práva, pokud jde o poskytovatele internetových a informačních služeb, privatizovány;
9. uznává, že sdělovací prostředky jsou až příliš často zneužívány jako tradiční nástroje propagandy a že je nutné zajistit jejich finanční a politickou nezávislost, zejména pokud jde o sdělovací prostředky veřejnoprávní;

Digitalizace

10. uznává dopad, jež mohou mít v dnešní době stále více digitalizované sdělovací prostředky, a důsledky tohoto trendu v podobě přenesení moci na jednotlivce, což je jev, kterého se ti, kdo jsou u moci, obávají;
11. zdůrazňuje, že přístup k informacím, ať už na internetu, nebo jinými prostředky, je

nezbytný pro formování názorů a projevů a rovněž pro vyjádření a sdělování obsahu pomocí platforem mediálních prostředků, protože tyto formy projevu tvoří nezbytnou kontrolu vykonávání moci;

12. uznává, že digitalizace médií a informací vede k rozšíření jejich vlivu a dopadu, zároveň však také stírá jemný rozdíl mezi informacemi a názory; je si vědom, že se značně rozšířil obsah, jež tvoří uživatelé, a občanské novinářství;
13. domnívá se, že digitalizace tisku a sdělovacích prostředků obohatila nabídku dostupných sdělovacích prostředků, ale zároveň vede k pochybnostem o dostupnosti, kvalitě a objektivitě informací a jejich ochraně;
14. je znepokojen tendencemi ke hromadnému sledování, hromadné cenzuře, blokování a filtrování sdělovacích prostředků a práce novinářů a bloggerů;
15. zdůrazňuje potřebu většího porozumění úloze zprostředkovatelů a jejich povinnostem; je přesvědčen, že orgány regulující trh mohou napomoci zachování hospodářské soutěže, ale že je také nezbytné, aby se našly nové způsoby, jak zapojit soukromé subjekty, a zachovat tak hodnotu informací pro veřejnost; uznává, že samoregulace může přinášet určitá rizika, pokud není přítomen (demokratický) dohled;
16. zdůrazňuje, že platformy či služby, které pracují s digitálními a počítačovými údaji, jako jsou internetové vyhledávače, jsou v soukromých rukou a je třeba zajistit jejich transparentnost, a zachovat tak hodnotu jimi poskytovaných informací pro veřejnost a zabránit omezením, pokud jde o přístup k informacím a svobodu projevu;
17. zdůrazňuje, že je potřeba chránit novinářské zdroje informací a oznamovatele nekalých činností a v tomto smyslu jednat na celosvětové úrovni;

Politiky EU a vnější činnost

18. považuje podporu a ochranu tisku a svobody sdělovacích prostředků na celém světě za klíčovou, má-li být EU považována za společenství hodnot;
19. zastává názor, že EU by měla hrát vedoucí úlohu při zajišťování nezávislosti, plurality a rozmanitosti médií a při obraně postavení, svobody a bezpečnosti novinářů a bloggerů; s ohledem na to také zdůrazňuje, že EU by neměla zasahovat do obsahu, ale spíše podporovat vstřícné prostředí a snížit na celosvětové úrovni omezení svobody projevu;
20. podotýká, že v minulých letech byly některé sdělovací prostředky zejména v EU prošetřovány kvůli neetickému chování; domnívá se, že EU může jít příkladem, pouze pokud sama dokáže udržet své vlastní záležitosti v pořádku;
21. domnívá se, že i když EU disponuje několika politikami a programy na podporu svobody tisku a sdělovacích prostředků, chybí jí celkové konkrétní zaměření na svobodu tisku a sdělovacích prostředků a rovněž soudržná vize, která by ji poháněla, a srovnávací měřítko;

Strategie

22. vyzývá Komisi, a zejména GŘ úřadu pro rozvoj a spolupráci EuropeAid (DEVCO) a Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ), aby zlepšily vzájemnou spolupráci a koordinaci programů, především posilováním součinnosti politické a diplomatické práce a společným prováděním finanční podpory a projektů, včetně jejich sledování a hodnocení; vyzývá Komisi, aby zkvalitnila analýzu a hodnocení minulých, současných a budoucích programů a zjištěné výsledky zveřejnila;
23. žádá, aby se místo finanční podpory projektů ad hoc přijal udržitelnější přístup, který umožní účast také soukromým dárcům a partnerům v dialogu; uznává, že je třeba vypracovat specifické přístupy k programům pro každou zemi zvlášť;
24. uznává, že EU může mít výraznější úlohu, pokud jde o její bezprostřední sousedy, zejména pak kandidátské země, a při vyjednávání o obchodních dohodách a o dohodách o přidružení;
25. je toho názoru, že stávající vnější nástroje financování, jako je např. Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva a další, je třeba využívat pružně, a posílit tak občanskou společnost; zdůrazňuje, že k zajištění udržitelného vývoje a pokroku jsou nezbytné vlastní odpovědnost na místní úrovni a budování kapacit;
26. domnívá se, že EU by měla ve třetích zemích vzdělávat a odborně připravovat tvůrce politik, zástupce regulačních orgánů a rovněž sdělovacích prostředků, přičemž cílem by mělo být podpořit svobodu tisku a sdělovacích prostředků a přiměřenou formu regulace trhu, která zachovává zásadu technologické neutrality, a připomíná zejména, že v obdobích přechodu jsou svobody často ve jménu stability a bezpečnosti omezovány;
27. zdůrazňuje, že jedním z ústředních bodů dialogu EU na úrovni států, jakož i při uzavírání obchodních dohod a dohod o partnerství a programech pomoci, by měl být rozvoj sdělovacích prostředků a umožnění svobody projevu, a to v souladu s článkem 21 SEU;
28. vyzývá Komisi, aby učinila z boje proti beztrestnosti jednu z priorit svých programů na podporu svobody projevu a sdělovacích prostředků, a to i tím, že nabídne pomoc při vyšetřování zločinů spáchaných na novinářích, vyhradí finanční prostředky na právní ochranu a poskytne odborné znalosti;
29. je toho názoru, že finanční podpora EU by se neměla omezovat jen na specializované mezinárodní organizace (zprostředkovatele), ale měla by zahrnovat i místní organizace;
30. vyzývá Komisi, aby pokud jde o tisk a sdělovací prostředky, znovu zvážila použití ustanovení o zachování důvěrnosti při financování podpory lidských práv, neboť současný stav umožňuje, aby byli novináři, sdělovací prostředky a nezávislé organizace diskreditováni, což v důsledku zpochybňuje důvěryhodnost činností EU v oblasti lidských práv, i když se jedná o činnosti otevřené a transparentní;
31. zastává názor, že programy na podporu tisku a sdělovacích prostředků by se měly zaměřit na zlepšení (státních a právních) struktur a podporu společností a podniků, které provozují místní sdělovací prostředky, a zvýšit tak transparentnost a otevřenost;
32. zdůrazňuje rozhodující význam svobody tisku a sdělovacích prostředků v politice

rozšiřování EU a v této souvislosti rovněž i svobodu digitálních sdělovacích prostředků, přičemž tyto svobody považuje za nedílnou součást kodaňských kritérií;

33. domnívá se, že EU by měla do své volební pomoci zahrnout i složky na podporu tisku a sdělovacích prostředků, např. tím, že podpoří spolupráci mezi řídicími volebními orgány ve třetích zemích a tiskem s cílem zlepšit transparentnost a legitimitu volebního procesu a volebních výsledků;
34. naléhavě vyzývá Komisi, aby do všech forem rozpočtové podpory, již EU poskytuje, zavedla finanční řízení v podobě požadavků na transparentnost a podávání zpráv, a umožnila tak tisku předkládat zprávy o využití těchto prostředků;
35. vyzývá ESVČ, aby co nejúčinněji využívala zapojení EU do vícestranných fór, která se zaměřují na svobodu tisku a sdělovacích prostředků a digitální svobodu a mezi která patří Rada Evropy, UNESCO, OBSE a také OSN;
36. vyzývá Komisi a Radu, aby v rámci zahraniční politiky EU co nejdříve přijaly strategii svobody tisku a sdělovacích prostředků;
37. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi a Evropské službě pro vnější činnost, zvláštnímu představiteli EU pro lidská práva, vládám a parlamentům členských států, Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva, organizaci UNESCO, Radě Evropy a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.